

*A antiga casa dos Leis na Rúa do Castro (Betanzos).
Foto: Archivo Mas (1919).*

Romaría de Orto (Abegondo, A Coruña, Galicia). Foto: José María Veiga.

Romaría de San Xoán en Bendrade (Oza dos Ríos, A Coruña, Galicia), ano 2005. Foto: José María Veiga.

ANUARIO BRIGANTINO

Historia - Arte - Literatura - Antropoloxía - Entidades culturais e deportivas - Acontecementos do ano - Administración Municipal

Fundado por D. Francisco Vales Villamarín

Comité científico

Alfredo Erias Martínez (director)
Xosé Mª Veiga Ferreira (subdirector)
Xulio Cuns Lousa (secretario)

Fernando Alonso Romero
Manuel Ares Faraldo
Concepción Delgado Corral
Mª Jesús Lorenzo Modia
Manuel Núñez Rodríguez
Xosé Ramón Barreiro Fernández
José Antonio Fernández de Rota y Monter
José García Oro
Antonio Meijide Pardo (†)
José Antonio Míguez Rodríguez (†)
Luis Monteagudo García
Carlos Pereira Martínez
Xesús Torres Regueiro

Colaboradores técnicos:

Nadine Mary Couceiro Vicos
Alberto López Fernández
Ermita Rodríguez Pérez

EXCMO. CONCELLO DE BETANZOS

2008

nº 31

Dos traballos asinados
responden os seus autores; dos
demais, a dirección do
ANUARIO BRIGANTINO

Data límite de admisión de
orixinais:
31 de MARZO

**REDACCIÓN
INTERCAMBIO**

Excmo. Concello de Betanzos
**Arquivo e Biblioteca
Municipais**
Rúa Emilio Romay, 1
15300 Betanzos, A Coruña
Tlf. (981) 771946
anuariobrigantino@gmail.com
alfredoerias@gmail.com

O *Anuario Brigantino* é unha revista de investigación, editada polo Concello de Betanzos, que está considerada na categoría “C-Normal” segundo valoración do Ministerio de Cultura, e clasificada, así mesmo, pola UNESCO (080000, Multidisciplinares. Humanidades).

A presentación e a aceptación de traballos implica a cesión automática de dereitos de publicación por parte do autor, tanto en formato papel como en Internet. O *Anuario Brigantino* completo (desde 1948 ata hoxe) pode consultarse na web:

<http://anuariobrigantino.betanzos.net>

Ademais, intégrase nas bases de datos da BIBLIOTECA XERAL da UNIVERSIDADE DE SANTIAGO DE COMPOSTELA, accesible na páxina: <http://busc.usc.es>

Tamén aparece nas bases de datos RISO e ISOC, esta realizada polo «CENTRO DE INFORMACIÓN Y DOCUMENTACIÓN CIENTÍFICA» (C.I.N.D.O.C.) do C.S.I.C e que ofrece información sobre artigos publicados en máis de 1.000 revistas especializadas nos diferentes campos do coñecemento das Humanidades ou Ciencias Sociais (C/ Pinar, 25, 3º, 28006 Madrid, tlf.: 914112220, Fax: 915645069).

Cuberta:

Cara de Fernán Pérez de Andrade na ábsida da igrexa de San Francisco (Betanzos). Foto: Alfredo Erias.

Contracuberta:

Mes de Maio no calendario medieval da igrexa de Santa María do Azougue, de Betanzos, Debuxo (e cromatismo hipotético) de Alfredo Erias.

Deseño da cuberta, composición e maqueta: Alfredo Erias.

Depósito legal: C-680/96

ISSN: 1130-7625

Imprime: LUGAMI -Betanzos-

Ilma. Sra. Dona María Dolores Faraldo Botana

Alcaldesa-Presidenta do Excmo. Concello de Betanzos

Vivimos unha época de crise económica que afecta a todo o mundo e Betanzos non é alleo a ela, pero, a pesar diso, o ano 2008 foi brillante en moitos aspectos para os betanceiros, particularmente no eido cultural. O *Anuario Brigantino* chegou ó nº 30 e, con él, como suplemento, tivemos un precioso traballo de José Luis Couceiro Vicos sobre os «Betanceiros en el Reino Unido: memorias de un emigrante», acompañado dunha magnífica mostra que o propio autor organizou con pezas da súa propiedade. Foi o ano, ademais, en que o *Anuario Brigantino* se abriu completamente a todo o mundo a través de internet.

Tamén tiveron aquí unha xornada de traballo os participantes no «I Encontro Iberoamericano de Museos Pedagóxicos e Museólogos da Educación», que organizou o Museo Pedagóxico de Galicia: o noso Museo das Mariñas e o parque do Pasatempo foron protagonistas.

A Bienal Balconadas, que congrega pintores de todo o mundo, encheu de cor as nosas rúas e, seguindo o proxecto «Europa cos cidadáns», promovido pola Unión Europea, Betanzos irmanouse coa cidade italiana de Collepasso.

Pero a vida dá e quita, sempre foi así e, neste senso, 2008 foi o ano en que perdemos a Marieta Gómez Sánchez, que tan boa labor fixo como presidenta da asociación Amas de Casa. Foise tamén Natalia Jiménez de Cossío, unha enamorada de Betanzos, a quen se debe unha preciosa sala do Museo das Mariñas. E foise, para sorpresa de todos pola súa xuventude, Eugenio Luis Sánchez López, «Geni», colaborador de varias publicacións locais e un gran poeta, como se comproba no seu libro, *En alma viva (Flores heridas)*... A miña lembranza agarimosa para eles e para todos os betanceiros que se foron.

Agradezo á Deputación Provincial da Coruña, ó Banco Etcheverría, a Caixa Galicia e á Fundación Manuel Villuendas Pena a súa permanente axuda e, naturalmente, estendo o agradecemento ós autores, ó director, Alfredo Erias, ó subdirector, Xosé Mª Veiga e a todos os demais membros do Comité Científico e colaboradores técnicos.

PARABÉNS PARA TODOS!

*A Anunciación, talla flamenca (s. XV) do retablo do altar maior de Santa María do Azougue, en Betanzos (A Coruña), roubada, con todas as demais, por «Erik el Belga» o 1 de outubro de 1981. A maior parte do roubado empezou a devolverse, despois dun brillante labor policial, o 6 de febreiro de 1982, pero esta talla aínda segue en paradoiro descoñecido.
Foto: Gabín.*

ÍNDICE

Historia...

*O Monte da Calvela: unha estación rupestre singular no concello de Vilarmaior, polo GRUPO DE ARQUEOLOXÍA DA TERRA DE TRASANCOS.....	11
*Casas de planta circular en castros célticos de la Edad del Hierro en Galicia y las Islas Británicas, por M. ALBERRO.....	33
*Contributo para unha análise espacial do castro de Chandebrito, por LOIS LADRA e XULIA VIDAL IBÁÑEZ.....	55
*Justificación del poder institucional de las Juntas de Procuradores del Reino de Galicia: Un aporte para el análisis desde la historia y la teoría política, por JOSÉ ADOLFO GÓMEZ.....	71
*Ferrol en la documentación oficial británica del siglo XVIII, por MÓNICA AMENEDO COSTA.....	81
*Casas, casos y cosas: La herencia de Juan Deibe o la poesía que humaniza un protocolo notarial, por JOSÉ-DOMINGO VALES VÍA.....	91
*Concepción Arenal: baluarte de un humanismo universal, por MARÍA EUGENIA PÉREZ MONTERO.....	101
*Análisis comparado de dos elites brigantinas: la trayectoria empresarial de los Núñez y los Etcheverría desde una perspectiva histórica (c. 1717-1955), por MARGARITA VILAR RODRÍGUEZ y ELVIRA LINDOSO TATO.....	111
*Remembranza de Julio Wais San Martín, por JESÚS MARÍA REIRIZ REY.....	141
*Lembranza de Javier Alvajar e unha viaxe pola correspondencia del e de seu pai con Ramón Suárez Picallo, por ALFREDO ERÍAS MARTÍNEZ.....	153
*Efemérides de la ciudad de Betanzos, por CÉSAR VAAMONDE LORES y SANTIAGO DAVIÑA SÁINZ.....	191

Arte, Literatura, Antropoloxía...

*Reflexión sobre el Pórtico del Paraíso en concurrencia con el peregrinaje, por MANUEL NÚÑEZ RODRÍGUEZ.....	301
*Na igrexa de San Francisco de Betanzos: unha representación cósmica do ano, restos dun calendario agrícola, algúns artesáns e retratos dos Andrade, por ALFREDO ERÍAS MARTÍNEZ.....	317
*La Rueda de la Fortuna de Nebrixe (Bribes, Cambre, A Coruña), por CARLOS SASTRE.....	333
*Un matadero para Betanzos (1798): el primer proyecto de obras del Archivo Municipal, por ALBERTO ERÍAS MORANDEIRA.....	345

*La arquitectura de los años treinta y cuarenta en Betanzos (A Coruña): su compromiso con el ideario moderno, por MÓNICA VÁZQUEZ ASTORGA.....	355
*El tema de la emigración en los compositores gallegos (ca. 1880-1920), por M. PILAR ALÉN.....	375
*A morte e enterro de Curros na prensa betanceira, por XESUS TORRES REGUEIRO.....	399
* <i>O Cabodano</i> : A posguerra nunha obra de Euloxio R. Ruibal, por XOHÁN XABIER BALDOMIR CABANAS.....	411
*Poemas sen palabras ou o poder de eternizar en branco e negro, por CONCEPCIÓN DELGADO CORRAL.....	423
*Ecos, por DIANA VARELA PUÑAL.....	433
*16 sonetos, por CARLOS PEREIRA MARTÍNEZ.....	437
*Europa y los valores cristianos, por ANTOLÍN SÁNCHEZ PRESEDO.....	447
*Presentación do Anuario Brigantino 2007, nº 30, por ANTOLÍN SÁNCHEZ PRESEDO.....	467
*Palabras de agradecemento na presentación do Anuario Brigantino 2007, nº30, por ALFREDO ERIAS MARTÍNEZ.....	473
*Sintomatoloxía e curación de enfermidades tradicionais nas Mariñas Coruñesas (II), por LOIS VILAR HERMIDAS.....	477
*La pesca con nasas en Galicia: una visión histórica, por RAFAEL BAÑÓN DÍAZ.....	493
*Orquestras esquecidas das Mariñas, por XULIO CUNS LOUSA e XOSÉ Mª VEIGA FERREIRA.....	505

Entidades culturais e deportivas...

*FUNDACIÓN CIEC.....	513
*Betanzos pedagóxico, por ALFREDO ERIAS MARTÍNEZ.....	529
*Outras entidades.....	553

Acontecementos do ano

	571
*Pregón da Feira Franca Medieval, por CONCEPCIÓN DELGADO CORRAL.....	584
*Pregón das Festas Patronais de San Roque, por JORGE VÁZQUEZ.....	588
*Función do Voto, por MARIA DOLORES FARALDO BOTANA.....	591

HISTORIA...

Romaría das Angustias (Betanzos, A Coruña, Galicia). Foto: José María Veiga.

*Romaría de San Gregorio de Borrifás (Cesuras, A Coruña, Galicia).
Foto: José María Veiga.*

